

Magasinet

ett urval av veckans bästa läsning

Halva Sverige, minsta näringen: räknar vi rätt på renen?

Rennäringen bär en av Sveriges äldsta kulturer och betar på halva landets yta. Ändå omsätter hela näringen ungefär som en medelstor matbutik. Under samma mark ligger Europas största fyndighet av sällsynta jordartsmetaller. Så vad väger tyngst, och hur räknar du ens på en sådan fråga?

OCKSÅ I NUMRET

Löneskatten ingen vågar reformera 06

Halva toppens inkomst syns aldrig i skattestatistiken 10

Tre partier nämner inte AI med ett enda ord 08

Så kapar Ozempic hjärnans hungersignal 12

FRÅN REDAKTÖREN

Färre men nog så intressanta artiklar denna vecka.

Ibland är det de mest vardagliga systemen som visar sig vara svårast att förändra. Den här veckan tar vi ett stadigt grepp om frågor som rör oss alla – från hur vi beskattar arbete till hur artificiell intelligens formar vår vardag. Med fem nya artiklar spänner vi över ekonomi, samhällsvetenskap, AI och medicin.

Mest uppmärksammade blev artikeln om löneskatten – den skatt ingen vågar reformera trots att så många pratar om den. Det är ett perfekt exempel på hur politik, ekonomi och praktisk verklighet korsas på ett sätt som gör enkla svar svåra att hitta.

Oavsett om du är nyfiken på skattefrågor, medicinska framsteg eller AI:s senaste utveckling hoppas jag att veckans läsning ger dig något att fundera vidare på. Kanske till och med över ett fika.

Peter Bergvall

REDAKTÖR, VETENSKAP FÖR ALLA

Innehåll

5 ARTIKLAR

SAMHÄLLSVETENSKAP · PETER BERGVALL

s. 04

Halva Sverige, minsta näringen: räknar vi rätt på renen?

EKONOMI

s. 06

Löneskatten ingen vågar reformera

AI · PETER BERGVALL

s. 08

Tre partier nämner inte AI med ett enda ord

EKONOMI · PETER BERGVALL

s. 10

Halva toppens inkomst syns aldrig i skattestatistiken

MEDICIN OCH HÄLSA · PETER BERGVALL

s. 12

Så kapar Ozempic hjärnans hungersignal

SAMHÄLLSVETENSKAP

Halva Sverige, minsta näringen: räknar vi rätt på renen?

PETER BERGVALL · 15 AUGUSTI 2026 · 5 MIN LÄSNING

En näring som ryms i en matbutik

Rennäringen bedrivs på ungefär halva Sveriges yta. Renbetesrätten sträcker sig över omkring femtio procent av landet, från Idre i söder till Karesuando i norr. Ändå är själva näringen liten. Sametinget uppskattar att den bidrar till Sveriges BNP med runt 35 miljoner kronor per år. Räknar du in all köttförsäljning och förädling landar omsättningen någonstans mellan 100 och 230 miljoner kronor. Det är i nivå med en enda större livsmedelsbutik.

Denna kombination är ovanlig. Få näringar använder så mycket mark och genererar så lite mätbar ekonomi. Det gör rennäringen till ett skolexempel på hur svårt det är att sätta pris på något som är mer än sina intäkter.

Kulturen är äldre än staten

Renskötelsen vilar på urminnes hävd, vilket betyder att den fanns innan Sverige blev en stat. Redan på 800-talet använde samerna tama lockrenar för att jaga vildren. När tillgången på vildren

minskade under 1500- och 1600-talen gick samerna gradvis över till nomadiserande tamrenskötsel.

Det finns en historisk ironi här. Sveriges vilda skogsren utrotades under 1800-talet, delvis för att renskötare inte ville ha vilda djur nära de tama hjordarna. Samerna betalade till och med premier för fällda vildrenar på 1860-talet. I dag finns inga vilda renar kvar i Sverige. De omkring 250 000 djur som betar i norr är alla tama.

Vad marken producerar

Hur mycket mat ger då denna halva av Sverige? Renslakten ligger på mellan 50 000 och 60 000 djur per år. Det räcker knappt för att mätta de lokala konsumenterna i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland, så exporten är minimal. Svenskens konsumtion av vilt och renkött tillsammans har dessutom sjunkit till runt 1,6 kilo per person och år.

Jämförelsen med låglandets djurhållning är slående. En enda hektar bördig betesmark i södra Sverige kan föda upp nötkreatur intensivt. Rennäringen behöver i stället enorma arealer, eftersom renen rör sig efter årstiderna och lever på naturbete utan tillskott. Räknat som kött per hektar producerar renen en bråkdel av vad

en ko på inägomark gör. Men jämförelsen haltar, för renen betar på karg fjäll- och skogsmark där inga kor skulle överleva. Marken duger sällan till åkerbruk.

Kostnaden för att hålla kulturen vid liv

Rennäringen bär sig inte själv ekonomiskt. Minst 500 miljoner kronor går årligen till samisk verksamhet, varav omkring 300 miljoner till renskötseln. Ställt mot de redovisade inkomsterna från näringen, uppskattade till runt 60 miljoner kronor, blir stödet flera gånger större än självförsörjningen.

Renskötare invänder att bilden är missvisande. En stor del av pengarna är ersättning för renar som rovdjur dödar, inte bidrag i vanlig mening. Rovdjuren tar mellan 19 500 och 72 650 renar om året, upp till en tredjedel av hjorden, och ersättningen täcker som mest halva förlusten. Sett så subventionerar staten inte en näring, den betalar för ett samhällsval att ha varg, järv, lo och björn i faunan. Samma stat som betalar för renarna betalar alltså för rovdjuren som äter dem.

Alternativet under marken

Under samma renbetesland ligger något helt annat. I Per Geijer-fyndigheten vid Kiruna har LKAB identifierat Europas största kända förekomst av sällsynta jordartsmetaller, mer än en miljon ton så kallade Rare Earth Oxides. Dessa metaller behövs till elbilar, vindkraftverk och elmotorer, och i dag finns ingen europeisk utvinning alls. Fyndigheten rymmer också järn och fosfor.

En gruva som denna kan ge exportintäkter, jobb och skatt i en helt annan storleksordning än renköttet. Men vägen dit är lång. Från koncessionsansökan till färdig metall räknar LKAB med ett decennium. Och fyndigheten ligger mitt i renbetesland. Vi har tidigare skrivit om klyftan mellan malmen och den färdiga metallen i [Under Kiruna finns Europas metaller. Räcker det?](#).

Konflikten som redan pågår

Detta är ingen tyst fråga. Svenska Samernas Riksförbund kräver att minerallagen ses över, och samebyar har stämt Sverige inför

FN:s rasdiskrimineringskommitté för bristande hänsyn till urfolksrätten. Gruvprojekt som Kallak utanför Jokkmokk och Rönnbäck vid Tärnaby har dragits i långbänk i årtal. Samtidigt vill Kristdemokraterna ompröva rennäringens ställning som riksintresse, vilket skulle göra det lättare att öppna gruvor.

Rennäringen har ett rättsligt skydd som få andra näringar. I områden klassade som riksintresse för rennäring ges gruvtillstånd bara om verksamheten kan ske utan påtaglig skada. Det är kärnan i låsningen: den minsta näringen har det starkaste juridiska greppet om marken.

Hur väger du det som inte väger lika

Det frestande är att ställa kronor mot kronor. Renköttets 60 miljoner mot gruvans potentiella miljarder, och låta räknestycket avgöra. Men det missar vad de olika sidorna faktiskt mäter. Renens värde är delvis kulturellt, en levande tradition och ett betat landskap som inte lätt låter sig prissättas. Gruvans värde är ekonomiskt och geopolitiskt, men engångsartat: malmen tar slut, kulturen kan pågå i evighet.

Det är en klassisk fälla att klä en värderingsfråga i vetenskaplig dräkt, något vi utforskar i [Så skiljer du vetenskap från åsikt i politiken](#). Vetenskapen kan säga hur många renar en varg tar, hur mycket metall en fyndighet rymmer och hur många jobb en gruva ger. Den kan inte säga hur mycket en kultur är värd, eller om Sveriges rykte som urfolksvänligt land väger tyngre än exportintäkter. Den avvägningen ligger hos dig.

Källor

- Sametinget, Rennäringen i Sverige och Rovdjursersättning - Samer.se, Samerna i siffror - Skogsindustrierna, Rennäring och skogsindustri - LKAB, Europas största fyndighet för sällsynta jordartsmetaller finns i Kiruna - SLU, Rovdjurs påverkan på produktionen i renskötseln - Jordbruksverket, Livsmedelskonsumtion av animalier 2024 - Wikipedia, Återintroduktion av vildren i Sverige - Conservation Science and Practice, Rising Costs and Declining Trust in Sweden's Carnivore Policy (2026)

EKONOMI

Löneskatten ingen vågar reformera

15 AUGUSTI 2026 • 5 MIN LÄSNING

En skatt ingen röstade om

Öppna ett lönebesked och du ser din bruttolön, din skatt och nettot som landar på kontot. Det du inte ser är att din arbetsgivare samtidigt betalar in ytterligare drygt en tredjedel av din lön till staten, och att en allt större del av den summan inte går till någon försäkring alls. Den kallas allmän löneavgift. Den infördes 1995 på 1,5 procent för att finansiera Sveriges EU-inträde. I dag ligger den på 11,62 procent, och från 2026 höjs den till 12,62 procent.

Det är en skattehöjning på över tio procentenheter, genomförd i små steg under trettio år, utan att någon valrörelse egentligen handlat om den.

Vad döljer sig i arbetsgivaravgiften

Den totala arbetsgivaravgiften ligger på 31,42 procent av bruttolönen och består av sju delar. De flesta finansierar konkreta förmåner: ålderspension, efterlevandepension, arbetsskadeersättning, sjukpenning, föräldraförsäkring. Den sjunde delen, allmän löneavgift, gör inget av detta. Den går rakt in i statsbudgeten, precis som inkomstskatt.

Skillnaden spelar roll. En avgift kopplad till en förmån kan motiveras som en försäkringspremie. En avgift utan motprestation är, ekonomiskt sett, en skatt, oavsett vad den heter. I dag utgör den nästan 37 procent av hela arbetsgivaravgiften. Den beräknas dra in över 317 miljarder kronor till statskassan under 2026, mer pengar än vad de sex andra delavgifterna ger tillsammans.

Dragspelet som döljer höjningen

Ett skäl till att löneavgiften kunnat växa så länge utan protester är hur den samspelar med de andra delavgifterna. När regeringen sänker en specifik avgift, till exempel föräldraförsäkringsavgiften eller arbetsskadeavgiften, höjs allmän löneavgift i motsvarande grad för att den totala nivån ska förbli oförändrad. I 2026 års budget sänks tre delavgifter samtidigt som löneavgiften höjs för att kompensera. Effekten är att den rena skattedelen sakta åter upp den försäkringskopplade delen, utan att den totala procentsatsen förändras och utan att förändringen märks på anställningskostnaden.

Sverige jämfört med resten av Europa

Med 31,42 procent ligger Sverige på sjätte plats bland Europas länder, klart över EU-snittet på 20,56 procent. Tyskland, Finland och Nederländerna tar ut 12 till 13 procentenheter mindre.

Danmark, som ofta jämförs med Sverige i skattedebatten, finansierar sin välfärd på ett annat sätt och landar nära 9 procent.

Sverige sticker även ut strukturellt. Bara fem andra länder i OECD har en lika generell, icke öronmärkt delavgift som den allmänna löneavgiften, och i inget av dem är den lika omfattande.

Rättvis för vem?

Frågan om rättvisa handlar inte bara om nivån, utan om vem som faktiskt betalar. Avgiften tas ut på hela lönesumman, utan tak och utan hänsyn till bransch eller marginal. Det slår hårdast mot arbetsintensiva verksamheter med små marginaler, som restauranger, handel och omsorg, där lönekostnaden redan är den tyngsta posten.

Formellt betalar arbetsgivaren avgiften. I praktiken pekar nationalekonomisk forskning på att kostnaden till stor del övervältras på löntagaren, i form av lägre bruttolön än vad som annars hade varit möjligt. Skatten syns aldrig på lönebeskedet, men den påverkar ändå vad du tjänar.

Samtidigt bryter den allmänna löneavgiften kopplingen mellan vad du betalar in och vad du får tillbaka. En del kritiker menar att det gör systemet otydligt snarare än orättvist i sig: pengarna finns, men de är inte längre en försäkring, utan en skatt utan avsändare.

Vem vill ändra på det, och hur

Just nu finns flera förslag på bordet, med helt olika inriktning.

Regeringen har infört en tillfällig sänkning för unga mellan 18 och 22 år, från april 2026 till september 2027. Arbetsgivaravgiften sänks då till 20,81 procent på löner upp till 25 000 kronor i månaden. Det är ett konjunkturverktyg riktat mot ungdomsarbetslösheten, inte en permanent reform av systemet.

Företagarna och Den Nya Valfärden driver kravet att avskaffa den allmänna löneavgiften helt. De kallar den en dold skatt som driver upp lönekostnaderna och hämmar nyanställningar, och pekar på att avgiften saknar all koppling till socialförsäkringen.

Elsa Widding har i en riksdagsmotion föreslagit en betydligt mer radikal nedtrappning: från 22 procent 2026, ner mot 10 procent år

2030, i nivå med Danmark. Ett sådant förslag skulle kräva antingen kraftiga besparingar eller stora underskott, eftersom arbetsgivaravgiften i dag står för drygt en fjärdedel av statens skatteintäkter.

En annan linje, som förekommer i debatten från flera håll, är att inte sänka avgiften alls utan öronmärka den. Om pengarna i den allmänna löneavgiften i stället gick till pensionssystemet skulle avsättningarna till allmän pension kunna fördubblas, utan att den totala kostnadsbördan för företag och löntagare ökade.

Varför står systemet still

Trots att både företrädare för näringslivet, enskilda riksdagsledamöter och delar av vänstern är missnöjda med hur systemet ser ut, sker ingen stor reform. Förklaringen är sällan ideologisk oenighet om målet, utan vad avgiften faktiskt gör för statsfinanserna.

Arbetsgivaravgiften finansierar en fjärdedel av statens skatteintäkter. Den är också nästan osynlig för väljarna: den ingår i arbetsgivarens kostnad, inte i något belopp en anställd någonsin ser dras från sin egen lön. Det gör den politiskt bekväm att höja i det tysta, men mycket dyr att sänka i det öppna. Varje procentenhet som tas bort måste ersättas, antingen genom besparingar någon annanstans i budgeten, genom andra skattehöjningar, eller genom ett större underskott.

Så länge ingen vill äga den notan, förblir löneskatten det ovanliga i svensk politik: en fråga där nästan alla säger sig vilja något annat, och där nästan ingenting förändras.

Källor

- Riksdagen, proposition 2025/26:66 och betänkande 2025/26:SfU11 om tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter - Motion 2025/26:214, Elsa Widding, om sänkt arbetsgivaravgift - Företagarna, "Vad får jag för pengarna?" (2021) - Den Nya Valfärden, kampanjen för avskaffad allmän löneavgift - Ekonomifakta.se, om arbetsgivaravgift och skatt på arbete - Ekonomidata.nu, om löneavgiftens utveckling sedan 1990-talet - Aspia, om budgetpropositionen 2026 för arbetsgivare

AI

Tre partier nämner inte AI med ett enda ord

PETER BERGVALL • 13 AUGUSTI 2026 • 4 MIN LÄSNING

Ordet som saknas

Öppna Socialdemokraternas valplattform Plan för Sverige. Öppna Sverigedemokraternas Hemma i Sverige. Öppna Vänsterpartiets valplattform. Sök efter ordet AI.

Du hittar det inte. Inte heller artificiell intelligens, automatisering eller digitalisering. De tre partierna samlar tillsammans en majoritet av väljarna bakom sig. I de dokument de går till val på saknas tekniken helt.

Det är värt att stanna vid. Ett valmanifest är inte en heltäckande politisk katalog. Det är ett urval, ett besked om vad partiet tycker är viktigast just nu. Att AI faller bort ur det urvalet är i sig ett besked.

Vad pengarna säger

Samtidigt cirkulerar siffror som borde göra frågan svår att ignorera.

Regeringens egen AI-kommission lyfte i sin färdplan en beräkning från Myndigheten för digital förvaltning och McKinsey. Enligt den kan AI ge besparingar i offentlig sektor på ungefär 140 miljarder kronor per år, motsvarande runt fem procent av de totala

offentliga utgifterna. Siffran har kritiserats för svag källredovisning, men regeringens egna dokument upprepar den.

En analys från Implement Consulting Group, gjord på uppdrag av Google, pekar åt samma håll. Vid full användning av generativ AI skulle svensk BNP kunna öka med omkring nio procent, alltså 500 till 550 miljarder kronor. Vid fördröjd användning stannar effekten på ungefär två procent. Skillnaden mellan att agera och att vänta är i den kalkylen närmare 400 miljarder kronor.

En statlig utredning från juni 2026 om datadelning i offentlig förvaltning landar mer försiktigt. Den beräknar samhällsekonomiska vinster på 10 till 40 miljarder kronor per år. Att spannet är så brett säger något om hur osäkra alla dessa uppskattningar är. Men riktningen är densamma i samtliga.

Politiken finns, men inte hos partierna

Tystnaden i valplattformarna betyder inte att ingenting händer. Den 20 februari 2026 beslutade regeringen om Sveriges första samlade AI-strategi, med målet att Sverige ska höra till de tio främsta AI-nationerna i världen. Satsningen ligger på 479 miljoner kronor för 2026 och runt en halv miljard årligen fram till 2030.

Under våren har det följt en rad beslut. Molnpolicy för offentlig förvaltning i maj. Nationell samordnare för svenska språkmodeller i maj. Utpekade tillsynsmyndigheter under EU:s AI-förordning i juni. Uppdrag om AI-drivna cyberhot i juli.

Grunden lades av AI-kommissionen, som i november 2024 lämnade 75 förslag. När en riksdagsledamot i november 2025 frågade civilministern vilka av dem som genomförts kom inget svar förslag för förslag. Regeringen svarade att flera tagits vidare, utan att redovisa vilka. Uppföljningen av landets AI-agenda är alltså inte offentligt spårbar.

Enskilda ledamöter bär frågan

I riksdagen drivs AI mest av enstaka ledamöter. En sverigedemokratisk motion föreslår en nationell AI-kommitté med alla partier och en särskild arbetsgrupp i Statsrådsberedningen. En annan vill inrätta ett eget AI-utskott i riksdagen. Miljöpartiet har begärt oberoende säkerhetsgranskning av de mest kraftfulla systemen och obligatorisk nödavstängning. En socialdemokratisk motion vill att vinsterna av tekniken kommer fler till del.

Samtliga dessa motioner avslogs.

Det är skillnad på en enskild ledamots motion och en beslutad partilinje. Den skillnaden är lätt att missa när partier säger att de har AI-politik. Beslutad linje i egna program hittar du framför allt hos Centerpartiet, som vill tillsätta en AI-kommission för reglering och satsa på AI i välfärden, och hos Liberalerna, som driver ett kunskapslyft och en europeisk säkerhetsstrategi.

Kristdemokraterna innehar civilministerposten och äger därmed hela regeringens AI-agenda. Något eget AI-program har partiet inte.

De verkliga tomrummen

Delar du in AI i sakområden blir mönstret tydligare. På skola, arbetsmarknad och övervakning finns åtminstone något hos de flesta partier.

Tre områden är närmast obesatta. Beräkningskraft och energi. Data och datadelning. Digital suveränitet, alltså frågan om vem som äger infrastrukturen och var svensk data lagras. Det är precis där regeringen fattat årets tyngsta beslut, och precis där ingen opposition formulerat en motposition. Vi har tidigare skrivit om suveränitetsfrågan i [Europas AI-bolag: suveränitet har blivit en affärsidé](#), och om jobben och elen i [AI ritar om jobben och elen](#). [Politiken tiger..](#)

Väljarna följer partiernas prioritering. I Novus mätning i februari 2026 svarade 65 procent att sjukvården är en av de viktigaste frågorna. AI finns inte med på listan över de undersökta frågorna.

Det är svårt att efterfråga politik på ett område du aldrig har fått höra att det finns ett val att göra på.

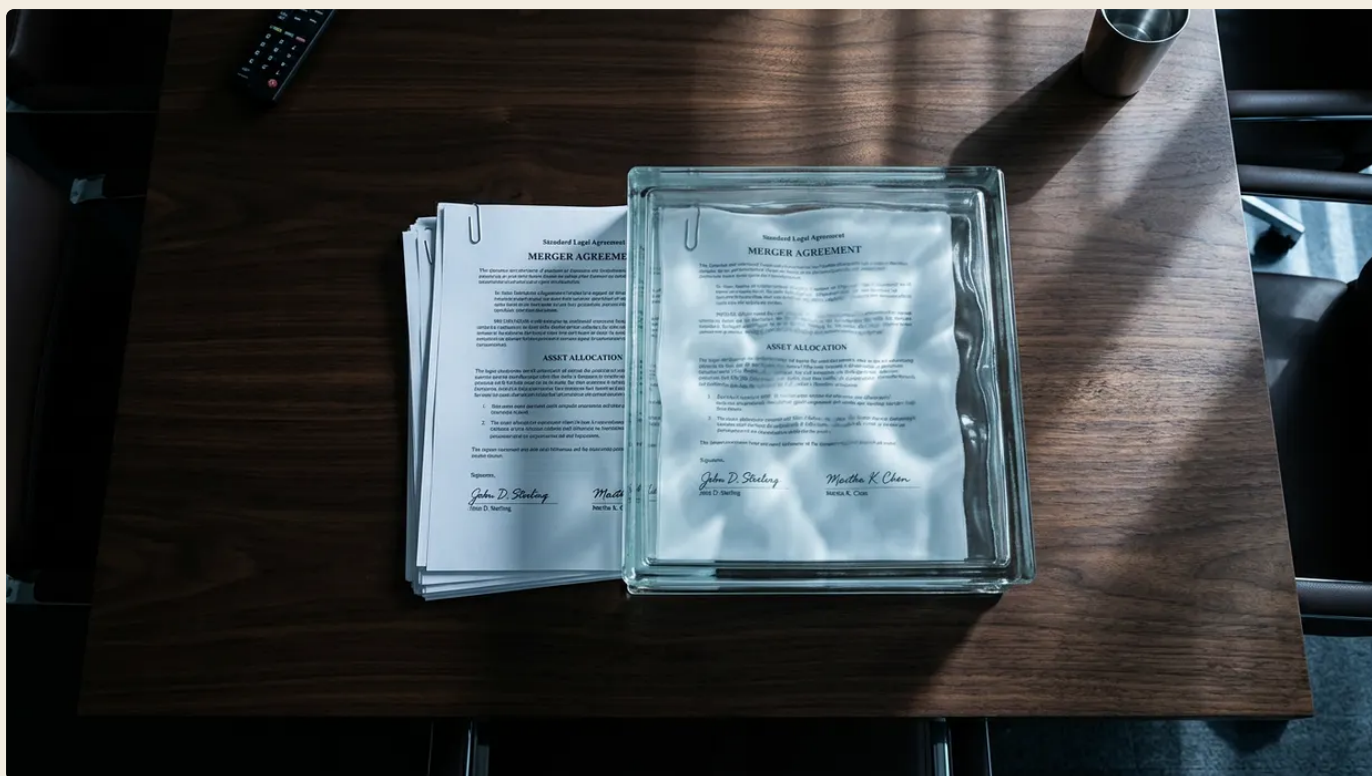
Källor

- [Regeringen \(2026\), Sveriges AI-strategi - SOU 2025:12, AI-kommissionens Färdplan för Sverige - Riksdagen \(2025\), Svar på skriftlig fråga 2025/26:219 om uppföljning av AI-kommissionens färdplan - Riksdagen, Motion 2025/26:311 av Rashid Farivar \(SD\) - Riksdagen, Motion 2025/26:286 om inrättande av ett särskilt AI-utskott - Riksdagen, Motion 2025/26:1813 av Aida Birinxhiku \(S\) - Implement Consulting Group \(2024\), The AI Innovation Opportunity - Novus \(2026\), Viktigaste politiska frågan - Altinget \(2025\), Så tänker riksdagspartierna om AI, eller inte alls](#)

EKONOMI

Halva toppens inkomst syns aldrig i skattestatistiken

PETER BERGVALL • 16 AUGUSTI 2026 • 4 MIN LÄSNING

Två sanningar som ser ut att krocka

Den tiondel av svenskarna som tjänar mest betalade 331 av 912 miljarder kronor i slutlig skatt under 2024. Det är 36 procent av alla direkta personskatter, från 10 procent av befolkningen. Siffran kommer från en egen bearbetning av SCB:s registerdata, där alla folkbokförda över 20 år sorterats efter beskattningsbar förvärvsinkomst och delats i tio lika stora grupper.

Samtidigt visar en ny studie från Stockholms universitet att de 5 000 rikaste hushållen i Sverige betalar 20 till 25 procent av sin inkomst i skatt. Hushållen strax under den absoluta toppen betalar 50 till 55 procent.

Båda siffrorna är korrekta. De mäter bara inte samma sak, och avståndet mellan dem säger mer om skattesystemet än någon av dem gör ensam. Här är båda bilderna sida vid sida.

Vad forskarna faktiskt mätte

Studien heter Personal Holding Companies, Tax Progressivity, and Inequality och publicerades som NBER-arbetspapper i juli 2026. Bakom den står Marius Ring, David Seim vid Stockholms universitet och Gabriel Zucman, känd för sitt arbete med förmögenhetsbeskattning. De har gått igenom tjugo år av administrativ registerdata från Sverige och Norge, där varje företag går att koppla till sina ägare.

Deras huvudfynd handlar om **holdingbolag**, alltså bolag vars enda uppgift är att äga andra bolag och tillgångar. Ungefär hälften av inkomsten hos den rikaste promillen stannar kvar i sådana bolag. När ett rörelsedrivande företag går bra och delar ut pengar, fångas ungefär halva utdelningen upp av ett holdingbolag i stället för att nå ägarens privata deklaration.

Där blir den kvar. Forskarna följer hur mycket som till slut betalas ut privat, och för de högsta inkomstgrupperna landar den samlade utbetalningstakten på 15 till 20 procent över två decennier. Fyra femtedelar ligger alltså kvar och växer.

Därför döljer decilen toppen

Här ligger förklaringen till att min egen körning och forskarnas siffror pekar åt olika håll. Den översta decilen rymmer 855 000 personer. Den grupp forskarna studerar är ungefär 8 500 individer, alltså en på hundra inom decilen. Deras beteende drunknar fullständigt i genomsnittet.

Tänk på det som att mäta medelhöjden i en skog och tro att du därmed vet något om de allra högsta träden. Decilen är ett trubbigt instrument, konstruerat för att beskriva breda inkomstsikt, inte för att hitta toppen.

Det finns en andra effekt. Min indelning rangordnar efter beskattningsbar förvärvsinkomst, alltså i praktiken lön och pension. Den vars inkomster ligger i ett holdingbolag har ofta blygsam lön och hamnar därför inte ens självklart i decil tio.

Uppskjuten skatt är inte samma sak som ingen skatt

Det finns en viktig invändning mot att läsa studien som att de rikaste smiter. Pengarna i ett holdingbolag är inte obeskattade. Bolagsskatten på 20,6 procent har redan betalats på vinsten, och när pengarna till slut tas ut privat tillkommer kapitalskatt. Det handlar om uppskjuten skatt, inte utebliven.

Men uppskov över tjugo eller trettio år är värt mycket. Kapitalet växer på hela beloppet i stället för på det som återstår efter skatt, och den skillnaden ackumuleras. Just därför är forskarnas mått på utbetalningstakt så avgörande.

Ytterligare en sak är värd att veta. Forskarna räknar på ekonomisk inkomst, som inkluderar vinster som stannar i bolaget. Svensk skattelag räknar inte det som inkomst. Det är ett metodval, inte ett fel, men det gör att siffrorna inte kan jämföras rakt av med Skatteverkets. Bolagsskatten, som drar in omkring 222 miljarder, syns inte alls i min decilkörning eftersom den betalas av företag och inte av personer.

Frågan som avgör debatten

Forskarnas egen slutsats är inte i första hand fördelningspolitisk utan definitionsmässig. Svensk skattedebatt kretsar kring skattesatser, alltså procenttalen i lagen. Det avgörande är i stället **skattebasen**, alltså vilka inkomster som över huvud taget når fram till beskattning.

De pekar ut tre möjliga vägar, och de går åt olika politiska håll. Den första är en väl utformad skatt på mycket stora förmögenheter. Den andra är att bredda inkomstskattebasen så att även kvarhållna bolagsvinster omfattas. Den tredje är att sänka skatten på arbete så kraftigt att gapet mot toppen försvinner av sig självt.

Att alla tre följer av samma empiriska fynd är ovanligt. Det säger något om att frågan om basen är mer tekniskt öppen än frågan om satsen. Sverige har redan ett skattesystem där en enda avgift kan avskaffas i praktiken utan att någon rör lagtexten, vilket **löneskatten som ingen vågar reformera** är ett annat exempel på. Och som med **statsskulden** beror svaret helt på var du drar gränsen för vad du räknar.

En diskussion om procentsatser går att ha vid ett köksbord. En diskussion om vad som ska räknas som inkomst kräver att du först bestämmer dig för vad en inkomst är. Det är antagligen därför den ena förs hela tiden och den andra nästan aldrig.

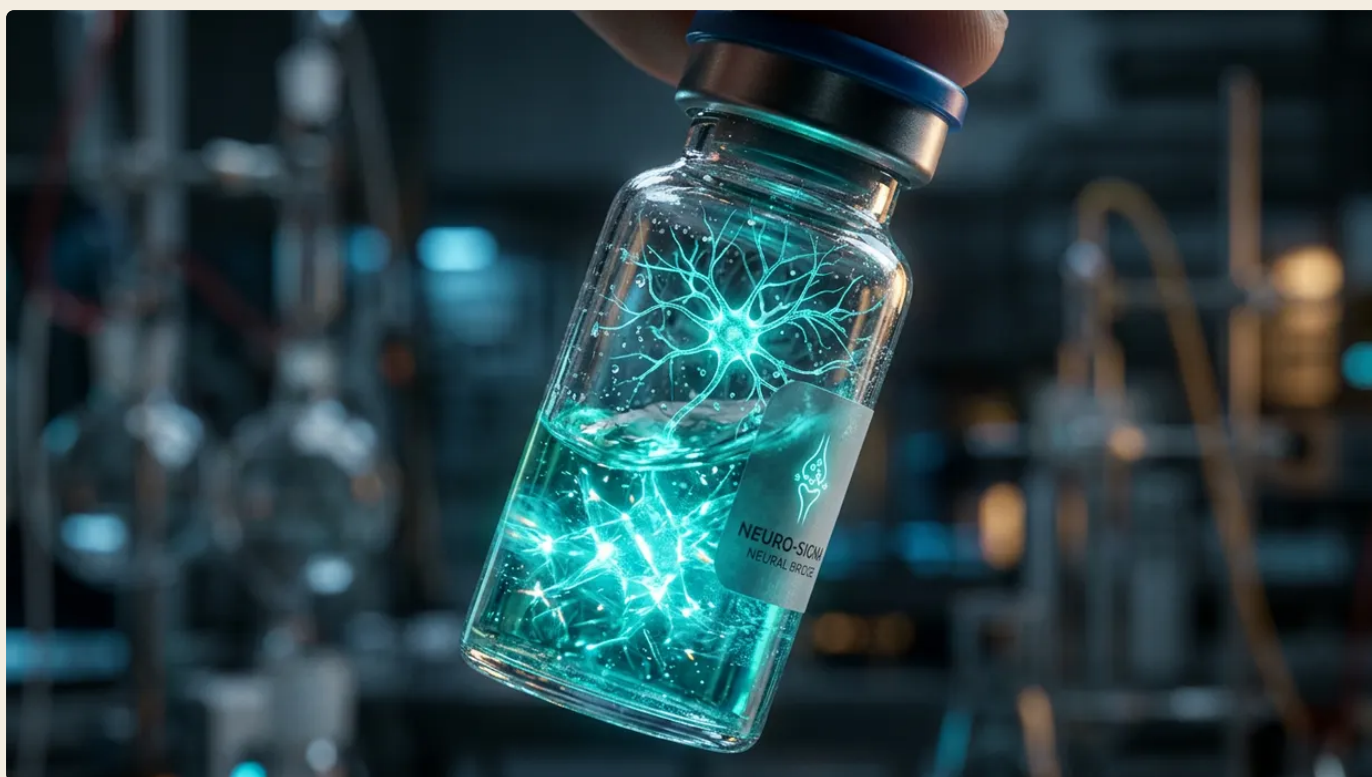
Källor

- Ring, M., Seim, D. & Zucman, G. (2026). Personal Holding Companies, Tax Progressivity, and Inequality. NBER Working Paper 35534. - Stockholms universitet, Nationalekonomiska institutionen: Forskning visar att de rikaste betalar mindre i skatt, 11 augusti 2026. - DN Debatt: Sverige beskattar inte de allra rikaste som vi tror, 11 augusti 2026. - SCB, Statistikdatabasen HE0110B: tabellerna Skatter, Skattereduktioner samt Beskattningsbar förvärvsinkomst, inkomstår 2024. Egen bearbetning. - SCB, Kommunalatteuppgifter riket (OE0101), 2024.

MEDICIN OCH HÄLSA

Så kapar Ozempic hjärnans hungersignal

PETER BERGVALL • 12 AUGUSTI 2026 • 4 MIN LÄSNING

Hormonet som bara lever i två minuter

När du äter frisätter cellerna i din tunntarm ett hormon som heter GLP-1, glukagonlik peptid-1. Det gör tre saker samtidigt. Det säger till bukspottkörteln att skicka ut insulin. Det bromsar magsäckens tömning så att maten ligger kvar längre. Och det skickar en signal till hjärnan om att du har fått i dig tillräckligt.

Problem uppstår för att kroppens eget GLP-1 försvinner nästan direkt. Ett enzym i blodet klipper sönder hormonet inom ett par minuter. Det räcker för att avsluta en måltid, men inte för att hålla hungern borta resten av dagen.

Här såg läkemedelsforskarna sin öppning. Om du kan bygga en molekyl som gör samma sak som GLP-1, men som enzymet inte känner igen, får du en mättnadssignal som håller i sig. Semaglutid, substansen i Ozempic och Wegovy, är precis det. En något omritad kopia av hormonet, med en fettsyra påhängd som gör att den fastnar på blodets albumin och skyddas från nedbrytning. Halveringstiden går från minuter till ungefär en vecka. Därav en spruta per vecka i stället för en signal per måltid.

Där effekten faktiskt sitter

Det är lätt att tro att läkemedlet verkar i magen. Den viktigaste effekten sitter i hjärnan.

GLP-1-receptorer finns i hypotalamus och i hjärnstammen, alltså i de områden som styr aptit utan att du är medveten om det. När läkemedlet aktiverar dem konstant sänks hela din grundhunger. Portioner du tidigare tyckte var normala känns för stora. Många beskriver också att det så kallade matbruset tystnar, den ständiga bakgrundstanken på nästa mellanmål. Effekten sträcker sig in i hjärnans belöningssystem, något som **påverkar mer än aptiten**.

Parallellt går magsäcken långsammare. Det förstärker mättnaden, men förklarar också de vanligaste biverkningarna. Illamående, uppkördhet och förstoppning drabbar en stor andel, särskilt när dosen trappas upp.

Nästa generation gör två saker på en gång. Tirzepatid, substansen i Mounjaro, aktiverar både GLP-1-receptorn och en receptor för hormonet GIP. Kombinationen ger kraftigare effekt. Statens beredning för medicinsk utvärdering konstaterade i februari 2026 att både tirzepatid och semaglutid har kliniskt relevant effekt på viktnedgång, medan bilden för det äldre liraglutid är mer osäker.

Vad som händer när du slutar

Här finns den obekväma delen. Läkemedlet botar inte fetma, det behandlar den så länge du tar det.

I de kontrollerade studierna återkommer ungefär två tredjedelar av den förlorade vikten inom ett år efter att behandlingen avslutats. Blodtryck, blodfetter och blodsocker glider tillbaka mot utgångsläget på ungefär ett och ett halvt år. Verklighetsdata är ännu tuffare: upp till 65 procent av användarna slutar inom det första året, ofta på grund av biverkningar eller kostnad.

En del av viktnedgången är dessutom muskelmassa, inte bara fett. Muskler som tappas kommer inte tillbaka lika villigt som fettet gör. Därför pratar allt fler läkare om styrketräning och proteinintag som en del av behandlingen, inte som ett tillägg.

Slutsatsen forskarna drar är att fetma beter sig som en kronisk sjukdom. Vikten som kommer tillbaka är inte ett misslyckande hos dig, det är sjukdomen som återkommer när behandlingen upphör. Kroppen försvarar aktivt sin högsta uppnådda vikt, ungefär som den försvarar sin kroppstemperatur, vilket också syns i de [hjärnceller som avgör när du känner dig mätt](#).

Räkningen som samhället inte tagit ställning till

Effekterna sträcker sig bortom vågen. Stora sammanställningar visar att GLP-1-läkemedel minskar allvarliga hjärt-kärlhändelser med omkring 14 procent hos högriskpatienter. Njurfunktionen

skyddas. Blodtrycket sjunker. Det är inte kosmetika, det är prevention.

Samtidigt landar notan huvudsakligen hos dig. Wegovy ingår inte i högkostnadsskyddet för fetma enligt Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets beslut i februari 2026. Med en månadskostnad kring 2 500 till 4 500 kronor blir behandlingen i praktiken en fråga om privatekonomi. Uthämtningen fortsätter ändå att öka kraftigt i Sverige.

Det skapar en obehaglig fördelningseffekt. Fetma är vanligare i grupper med lägre inkomst. Den mest effektiva behandlingen är dyrast för dem som har minst marginal. Om läkemedlet verkligen förebygger hjärtinfarkter trettio år fram i tiden, betalar samhället då mindre eller mer genom att avstå?

Det är en prioriteringsfråga, inte en medicinsk. Och den blir svårare ju bättre läkemedlen blir.

Källor

- SBU: Forskningsläget för viktminskning med GLP-1-läkemedel, 2026 - [eClinicalMedicine: Weight maintenance after discontinuation of GLP-1 therapies, 202600240-3/fulltext](#)) - [eClinicalMedicine: Metabolic rebound after GLP-1 receptor agonist discontinuation, 202500614-5/fulltext](#)) - TLV-beslut och förmånsstatus för GLP-1 i Sverige, 2026 - [Läkemedelsvärlden: GLP-1-läkemedel fortsätter rusa i Sverige, 2026](#)